

การศึกษาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่ง: กรณีศึกษา

ตำบลบางปลา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม

A Study of the history and culture of the Lao Song ethnic group: a case study in Bang Pla Subdistrict, Bang Len District, Nakhon Pathom Province

ไพโรจน์ แก้วเขียว¹ ธารา จันทรอนุ² และ กุลยา สกุลนคร³

Phairot kaewkeaw¹ Tara Janarnu² and Kunlaya Sakulnakhorn³

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่ง: กรณีศึกษาตำบลบางปลา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม” นี้ มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่งในจังหวัดนครปฐม 2) เพื่อสร้างฐานข้อมูลทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่งในจังหวัดนครปฐมในรูปแบบสื่ออิเล็กทรอนิกส์ 3) เพื่ออนุรักษ์ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่งในจังหวัดนครปฐม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ชาวลาวโซ่งตำบลบางปลา จังหวัดนครปฐม ซึ่งประกอบด้วยผู้นำชุมชน ผู้อาวุโสของหมู่บ้าน ครู เจ้าอาวาส กลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในหมู่บ้าน กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มหนุ่มสาว เยาวชน และผู้นำในการประกอบพิธีกรรม เก็บข้อมูลโดยใช้วิธีการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึก และการประชุมกลุ่มชาวบ้านในพื้นที่ที่ศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ลาวโซ่งในตำบลบางปลา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม เป็นกลุ่มลาวโซ่งที่อพยพมาจากจังหวัดเพชรบุรี เข้ามาตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่ในบริเวณนี้ตั้งแต่ช่วงต้นรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา ปัจจุบันลาวโซ่งตำบลบางปลาตั้งถิ่นฐานหนาแน่นอยู่ใน 4 หมู่บ้าน คือ บ้านเกาะแรด (หมู่ 11) บ้านเกาะแรด (หมู่ 12) บ้านเกาะแรดพัฒนา (หมู่ 14) และบ้านเกาะแรดท่าสาร (หมู่ 15) กลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่งในพื้นที่ที่ศึกษายังคงรักษาวัฒนธรรมซึ่งเป็นอัตลักษณ์ของตนไว้ได้เป็นอย่างดีทั้งภาษาพูด การแต่งกาย อาหาร และประเพณี โดยเฉพาะอย่างยิ่งพิธีเสนเรือนหรือพิธีเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษซึ่งยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมาอย่างเคร่งครัดตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

คำสำคัญ: ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม กลุ่มชาติพันธุ์ลาว นครปฐม

¹ สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
Library and Information Science Programme, Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Pathom Rajabhat University

E-mail: phairot@webmail.npru.ac.th

² สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
Library and Information Science Programme, Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Pathom Rajabhat University

E-mail: tara@webmail.npru.ac.th

³ สาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการอาชีพ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

Thai for Career Programme Faculty, Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Pathom Rajabhat University

E-mail: kunlaya@webmail.npru.ac.th

Abstract

The objectives of this research were to 1) study the history and culture of Lao Song ethnic groups in Nakhon Pathom Province; 2) create the historic and cultural database of Lao Song ethnic in Nakhon Pathom Province via electronic media; and 3) preserve the history and culture of the Lao Song ethnic groups in Nakhon Pathom Province. The samples were Lao Song people in Bang Pla subdistrict, Nakhon Pathom Province including community leaders, village elders, teachers, abbots, and various organizations in the village, housewives, youth groups, and ritual leaders. The data collection was collected by in-depth interviews, and focus group. The research results were found that Lao Song in Bang Pla Subdistrict, Bang Len District, Nakhon Pathom Province was a Lao Song group which migrated from Phetchaburi Province to settle in this area from the beginning of the reign of King Rama V. At present, Lao Song ethnic groups in Bang Pla Subdistrict have densely settled in 4 villages, namely Ban Ko Rat (Moo 11), Ban Koh Rat (Moo 12), Ban Ko Rat Pattana. (Moo 14) ,and Ban Ko Rat Tha San (Moo 15). They have still maintained their identities as well as their spoken language, dress, food, and traditions, especially the ancestor offering ceremony which has rigorously been practiced from the past to the present.

Keywords: History, Culture, Lao, Ethnic groups, Nakhon Pathom

วันที่รับบทความ: 30 ตุลาคม 2563

วันที่แก้ไขบทความ: 08 พฤษภาคม 2564

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ: 14 พฤษภาคม 2564

1. บทนำ

ภูมิภาคตะวันตกประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็น มอญ กะเหรี่ยง เขมร ไทยยวน และลาว ทั้งลาวโซ่ง ลาวเวียง ลาวยวน ซึ่งในบรรดากลุ่มต่าง ๆ กลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่ง เป็นกลุ่มที่มีจำนวนประชากรมากที่สุดในด้านพื้นที่กลุ่มชาติพันธุ์ลาวกระจายตัวอยู่ในพื้นที่จังหวัดต่าง ๆ ในภูมิภาคตะวันตก ได้แก่ จังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดนครปฐม จังหวัดราชบุรี จังหวัดเพชรบุรี รวมถึงบางพื้นที่ของจังหวัดกาญจนบุรี (วลัยลักษณ์ ทรงศิริ, 2559) จากการศึกษาข้อมูลการวิจัยชุมชนด้วยวิธีการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาแบบเร่งด่วน (Rapid Ethnographic Community Assessment Process -RECAP) ซึ่งเป็นวิธีการวิจัยทางมานุษยวิทยา ที่ทำให้นักวิจัยเข้าถึงข้อมูลที่เป็นการสรุปและตีความจากประสบการณ์ของคนในชุมชนที่เกิดจากสถานการณ์ที่เป็นบริบททางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง และสถานะของชุมชนท้องถิ่นได้ใกล้เคียงจากสถานการณ์จริงมากที่สุด (ชนิษฐา นันทบุตร และคณะ, 2556) รวมถึงการจัดเวทีสะท้อนข้อมูลชุมชนในพื้นที่ตำบลพลับพลาไชย อำเภอดำรงวิทยารัษฎานุบำรุง จังหวัดสุพรรณบุรี และตำบลบางปลา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ของคณะผู้วิจัย พบว่าพื้นที่ดังกล่าวมีกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่ง รวมตัวอยู่ในพื้นที่อย่างหนาแน่น มีประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานที่ยาวนาน มีวัฒนธรรมของความเป็นลาวที่น่าสนใจ อย่างไรก็ตามทั้งประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่น่าสนใจดังกล่าวยังไม่มีการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ จึงทำให้คนรุ่นใหม่ไม่ทราบประวัติศาสตร์ ความเป็นมา ประเพณี วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเอง ยิ่งไปกว่านั้นจากกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบัน ส่งผลให้อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่งเริ่มสูญหาย หรือถูกแทนที่ด้วยวัฒนธรรมอื่น การจากไปของคนรุ่นเก่าที่มีความทรงจำทางประวัติศาสตร์ในหมู่บ้าน รวมถึงความจำเป็นทางด้านเศรษฐกิจ และสภาพสังคมในยุคดิจิทัลที่มีอิทธิพลต่อชีวิตประจำวันของเยาวชน ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ความเป็นอัตลักษณ์สูญหายไป

ดังนั้น จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้นคณะผู้วิจัย จึงมีความสนใจที่จะศึกษาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่ง โดยการรวบรวมประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่งในพื้นที่จังหวัดนครปฐม เพื่อ อนุรักษ์ ส่งเสริมให้ข้อมูลประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่งในพื้นที่จังหวัดนครปฐมยังคงอยู่มิให้สูญหายไป อันจะเป็นประโยชน์ต่อกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่งในด้านการอนุรักษ์อัตลักษณ์ทางกลุ่มชาติพันธุ์ ตลอดจนเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและหน่วยงานในพื้นที่ในการเผยแพร่ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่งในพื้นที่ของตนเพื่อพัฒนาเป็นศูนย์การเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่งในจังหวัดนครปฐม
- 2.2 เพื่อสร้างฐานข้อมูลทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่งในจังหวัดนครปฐมในรูปแบบสื่ออิเล็กทรอนิกส์
- 2.3 เพื่ออนุรักษ์ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่งในจังหวัดนครปฐม

3. ขอบเขตการวิจัย

- 3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่งนับตั้งแต่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยครั้งแรกในสมัยกรุงธนบุรี จนกระทั่งปัจจุบัน (ช่วง พ.ศ. 2310-2560)
- 3.2 ขอบเขตด้านพื้นที่การศึกษา ได้แก่ ตำบลบางปลา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม
- 3.3 ขอบเขตด้านระยะเวลา ระยะเวลาในการวิจัยตั้งแต่เดือน 1 กันยายน 2560 ถึง 16 กันยายน 2561

4. วิธีดำเนินการวิจัย

- 4.1 ประชากรและผู้ให้ข้อมูลหลัก
 - 4.1.1 ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชากรในตำบลบางปลา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม จำนวน 30 คน
 - 4.1.2 ผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้นำชุมชนที่เป็นทางการ ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชนที่ไม่เป็นทางการ ได้แก่ ผู้อาวุโสของหมู่บ้าน ครู เจ้าอาวาส กลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในหมู่บ้าน ได้แก่ สมาคมลาวโซ่ง กลุ่มอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม กลุ่มแม่บ้าน และผู้นำในการประกอบพิธีกรรม
- 4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นแบบสัมภาษณ์ประวัติความเป็นมา ประเพณี ภาษา อาหาร การประกอบอาชีพ การแต่งกาย ภูมิปัญญาด้านการรักษาโรค ดนตรี การละเล่น รูปแบบที่อยู่อาศัย และวัฒนธรรมการทอผ้า
- 4.3 การจัดประชุมกลุ่มย่อย โดยมีประเด็นคำถามหลักคือ
 - 4.3.1 กลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่งตำบลบางปลา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม มีประวัติความเป็นมาอย่างไร จวบจนกระทั่งมาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่นี้ เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์กลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่งในจังหวัดนครปฐม
 - 4.3.2 กลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่ง ตำบลบางปลา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม มีวัฒนธรรม ประเพณีใดบ้างที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะกลุ่ม เพื่อศึกษาวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่งในจังหวัดนครปฐม

5. การเก็บรวบรวม

การเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์และร่วมประชุมกลุ่มย่อยโดยครอบคลุมประเด็นประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่งนับตั้งแต่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยครั้งแรกในสมัยกรุงธนบุรีจนกระทั่งปัจจุบัน โดยใช้สมุดจดบันทึก และสมาร์ทโฟนในการบันทึกภาพและเสียง ดังนี้

- 5.1 กลุ่มตัวอย่างสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก คือ กลุ่มตัวอย่างที่ถูกเลือกแบบเจาะจงที่สามารถให้ความรู้ ความคิดเห็น หรือข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่ง ได้แก่ กลุ่มผู้นำ

ชุมชนที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ กลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในหมู่บ้าน ได้แก่ สมาคมลาวโซ่ง กลุ่มอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม กลุ่มแม่บ้าน ผู้นำในการประกอบพิธีกรรม โดยคัดเลือกตัวแทนกลุ่มละ 2 คน รวมทั้งสิ้น 15 คน โดยให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้เล่าหรือแสดงให้ดูหรือพาไปดูเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ต้องการอย่างละเอียด ครอบคลุมตรงประเด็นตามที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา

5.2 กลุ่มสำหรับการจัดประชุมกลุ่มย่อย ได้แก่ กลุ่มผู้นำชุมชนที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ กลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในหมู่บ้าน อาทิ สมาคมลาวโซ่ง กลุ่มอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม กลุ่มแม่บ้าน ผู้นำในการประกอบพิธีกรรม ที่มีความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่ง รวมทั้งสิ้นประมาณ 30 คน โดยใช้วิธีการพูดคุยแลกเปลี่ยนทั้งแบบเปิดกว้างให้ผู้ตอบอธิบายหรือเล่าเรื่องได้อย่างอิสระ โดยแต่ละคนสามารถอธิบายเสริมและสอบถามข้อมูลซึ่งกันและกันในกลุ่มเพื่อให้ข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วน ตรงประเด็น

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการจัดประชุมกลุ่มย่อยมาวิเคราะห์ และเรียบเรียงข้อมูลเพื่ออธิบายประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่งตำบลบางปลา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม โดยนำเสนอผลการศึกษารูปของการพรรณนาวิเคราะห์ (analytical description) และนำไปจัดทำให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์พีดีเอฟ (.pdf) พร้อมทั้งจัดทำไฟล์วิดีโอที่ได้จากการบันทึกระหว่างการดำเนินการเก็บข้อมูล ไปใช้ในการจัดทำฐานข้อมูลประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่งในตำบลบางปลา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม และบันทึกฐานข้อมูลลงในซีดีรอมส่งมอบให้องค์การบริหารส่วนตำบลบางปลา เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ตามความต้องการขององค์การบริหารส่วนตำบล

7. ผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

7.1 ประวัติศาสตร์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่งในจังหวัดนครปฐม

จังหวัดนครปฐม มีกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ถึง 5 กลุ่มชาติพันธุ์ ได้แก่ ลาวเวียง ลาวครั่ง ลาวใต้ ไทยยวน และลาวโซ่งหรือไทยทรงดำ ซึ่งลาวโซ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีจำนวนประชากรมากที่สุด โดยมีประวัติความเป็นมาและสาเหตุของการอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐาน ดังนี้ ลาวโซ่ง หรือไทยโซ่ง หรือไทยทรงดำ หมายถึง กลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มหนึ่ง ที่คนไทยเรียกคนกลุ่มนี้ว่า ลาว หรือลาวโซ่ง เพราะรับรู้กันตามมาว่า อพยพจากเมืองแกหรือเดียนเบียนฟู อยู่ในแคว้นสิบสองจุไท ทางตอนเหนือของประเทศเวียดนาม ผ่านประเทศลาวแล้วอพยพเข้ามายังประเทศไทย จึงเรียกว่า “ลาวโซ่ง” ส่วนคำว่า “ไทยโซ่ง” หรือ “ไทโซ่ง” เพราะคำว่า “ไท” ใช้เรียกกลุ่มคนที่พูดภาษาตระกูลไทที่อาศัยอยู่นอกประเทศไทย เช่น ไทดำ ไทขาวในประเทศเวียดนาม เป็นต้น ส่วน “ไทย” หมายถึง กลุ่มคนที่พูดภาษาตระกูลไทที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย และคำว่า “โซ่ง, ทรง” หมายถึง “กางเกง” คำว่า “โซ่งดำ, ทรงดำ” จึงเป็นคำเรียกคนที่เครื่องนุ่งห่มสีดำ นอกจากนี้ คำว่า “โซ่ง” ยังอาจเป็นหน่วยการปกครองอย่างหนึ่งที่มี “เชียง” อยู่ด้านในสุด ถัดออกมาเป็น “เวียง” และรอบนอกสุดเป็น “โซ่ง” เวียงจะแบ่งออกเป็น 4 โซ่ง โดยเชื่อว่าอพยพมาจากเมืองล่อ อยู่เลยเมืองแกขึ้นไป (สมทรง บุรุษพัฒน์ และคณะ, 2554) ลาวโซ่ง อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยหลายครั้ง ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2322 สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงให้กองทัพเมืองหลวงพระบางยกกำลังไปตีเอาเมืองของผู้ไททรงดำซึ่งตั้งอยู่ริมเขตแดนเวียดนามเหนือ กวาดต้อนผู้คนให้ไปตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ตำบลหนองปรัง อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดเพชรบุรี ต่อมาได้มีการโยกย้ายไปหาที่ทำกินใหม่ในบริเวณใกล้เคียง เช่น จังหวัดราชบุรี สุพรรณบุรี สมุทรสาคร นครปฐม เป็นต้น (สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง, ม.ป.ป.)

7.2 การตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่งในจังหวัดนครปฐม

กลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่งในจังหวัดนครปฐมตั้งถิ่นฐานอยู่ใน 4 อำเภอ คือ อำเภอกำแพงแสน จำนวน 8 ตำบล อำเภอเมืองนครปฐม จำนวน 3 ตำบล อำเภอดอนตูม จำนวน 4 ตำบล และอำเภอบางเลน จำนวน 4 ตำบล

7.3 การตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่งตำบลบางปลา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม

กลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่งตำบลบางปลา เป็นกลุ่มที่อพยพมาจากจังหวัดเพชรบุรี สันนิษฐานว่าเข้ามาตั้งถิ่นฐานบริเวณนี้ในช่วงต้นรัชกาลที่ 5 และได้ขยายพื้นที่ทำมาหากินไปต่างพื้นที่ และเห็นว่าที่นี่มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเพาะปลูก จึงตั้งถิ่นฐานมาจนถึงปัจจุบัน (กำจร เพชรชวน, 2561) โดยกระจายอยู่ใน 15 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านบางวัว บ้านหน้าวัดบางปลา บ้านตลาดบางปลา บ้านบางปลา บ้านดอน บ้านบางปลา บ้านลาดบัว บ้านบางหาว บ้านดอนสามสิบ บ้านตลาดเกาะแรต บ้านเกาะแรต (หมู่ 11 และหมู่ 12) บ้านหนองแพบ บ้านเกาะแรตพัฒนา และที่บ้านเกาะแรตท่าสาร โดยตั้งถิ่นฐานอยู่หนาแน่นใน 4 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 11 และ 12 บ้านเกาะแรต หมู่ที่ 14 บ้านเกาะแรตพัฒนา และหมู่ที่ 15 บ้านเกาะแรตท่าสาร (มิน ทองใบ, 2561) โดยมีประชากรทั้งหมด 2,116 คน แยกเป็น ชาย 1,125 คน หญิง 991 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลบางปลา, 2562)

7.4 วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่งตำบลบางปลา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม

กลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่งที่ตำบลบางปลา มีประเพณีวัฒนธรรม และอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่งที่ยังคงปฏิบัติและดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ที่สำคัญ ดังนี้

7.4.1 ประเพณีแข่งขัญหรือเรียกขวัญ เป็นพิธีเรียกขวัญให้กับบุคคลที่เจ็บไข้ได้ป่วย เสียใจหรือตกใจ หรือทำเพื่อเสริมกำลังใจให้ผู้สูงอายุ หรือให้กับคนที่ไปคลุกคลีกับสิ่งที่ไม่เป็นมงคล เช่น แข่งขัญให้เขี้ยวผู้จัดงานศพ ให้ขวัญเขี้ยวอยู่กับตัวไม่ตามคนตายไป ละออ เพชรชวน (2561) ได้บอกว่า หมอขวัญอาจเป็นได้ทั้งชายและหญิง เรียกว่า “มด” หรือ “แม่มด” ซึ่งเป็นเครือญาติที่สืบทอดกันมาหรือผู้ที่สนใจ พิธีเรียกขวัญจะเริ่มต้นด้วยการจุดไฟด้วยท่อนฟืนเรียกขวัญบริเวณหน้าบ้านพร้อมเอาสวิงที่ใส่เสื้อของคนขวัญไม่ดีหรือที่เรียกว่า “เจ้าเสื้อ” ห่อข้าว ห่อไก่หรือหมู แล้วเอาห่อของในสวิงไปมอบให้เจ้าเสื้อ แล้วให้ผู้มาร่วมพิธี พร้อมลูกหลานช่วยกันยกพานขวัญ (พานใส่ของ) จากนั้นจะทำพิธีตามขวัญหรือเรียกขวัญ โดยใช้ภาษาลาวโซ่ง ระหว่างพิธี หมอขวัญจะรินเหล้าให้เจ้าของเสื้อและผู้มาร่วมพิธีดื่ม เสร็จพิธีให้ผู้มาร่วมพิธียกพานขวัญให้เจ้าเสื้อ พร้อมนำด้ายสายสิญจน์ที่เตรียมไว้ผูกข้อมือพร้อมอวยพรให้มีอายุยืนขวัญเย็น

7.4.2 ประเพณีงานศพ งานศพถือเป็นเรื่องสำคัญของครอบครัว โดยเชื่อว่าการจัดงานศพจะทำให้วิญญาณผู้ตายกลับมาปกป้องคุ้มครองลูกหลานให้อยู่ดีมีสุข ชาวลาวโซ่ง เรียกประเพณีนี้ว่า “เอ็ดแฮว” (กำจร เพชรชวน, 2561) เมื่อมีผู้เสียชีวิต ญาติจะอาบน้ำศพและเปลี่ยนเสื้อฮี (เสื้อนอกของชาวลาวโซ่งใช้สวมใส่ในงานพิธีกรรม) ลาวโซ่งเชื่อว่าเมื่อตายไปวิญญาณจะเดินทางไปสู่เมืองแถนหรือเมืองฟ้า ซึ่งหมอผีจะเป็นผู้บอกทางไปและทางกลับมาสู่บ้าน วิญญาณนั้นจะมีพลังและเดินทางไปตามสถานที่ที่หมอผีบอกโดยใช้เสาหลวง ธงขาว และนกหงส์ เมื่อจะเผาหรือบรรจุศพ ญาติจะช่วยกันหามศพ พร้อมเครื่องนอน เครื่องใช้ โดยมีลูกชายคนโตสวมเสื้อติดหรือเสื้อทุกข์ซึ่งมีสีขาวเย็บชั่วคราวไม่มีแขนและใช้ผ้าขาวสีกุหลาบคาดหัว ภรรยา บุตรและญาติต้องสวมเสื้อติด (ชุดไว้ทุกข์ของชาวลาวโซ่ง) เดินร้องไห้ตามไปเมื่อถึงป่าแฮวหรือป่าช้า เพื่อทำพิธีเผาศพหรืออาจฝังดินไว้ วันรุ่งขึ้นจะเก็บกระดูกผู้ตายใส่หม้อดินพร้อมสวดและนำไปฝัง ต่อจากนั้นจะทำพิธีปลุกบ้านจำลองขนาดเล็ก ๆ คร่อมหม้อดินไว้ 1 หลัง พร้อมใส่ของใช้ไว้ได้ถนัดบ้านจำลองเพื่อให้ผู้ตายได้อาศัยก่อนขึ้นสวรรค์ ถ้าศพเป็นหญิง ลาวโซ่งจะต้องทำธงล้อมรอบรูปนหงส์ ส่วนศพผู้ชายไม่ต้องมีธง ต่อมาอีก 3 - 5 วัน หมอผีจะนำเขียนหมาก พลุ บุหรี่ ไปเชิญวิญญาณผู้ตายขึ้นไปอยู่บนเรือนโดยจัดหม้อหุงในเรือนที่เรียกว่า “กะล่อห้อง” ให้ หลังจากนั้นประมาณ 1 เดือน จึงจะทำพิธีเชิญขึ้นบ้าน โดยหมอเสนาทำพิธีเชิญวิญญาณของผู้ตายให้มารับอาหารที่จัดเตรียมไว้ พร้อมอ่านรายชื่อของบรรพบุรุษ จากนั้นจึงทำพิธีสู่ขวัญ คือ การนำอาหารที่เสิร์ฟออกมาใช้เป็นเครื่องมือในพิธีสู่ขวัญของลูกหลานญาติพี่น้องของผู้ตาย (นิต เพชรแอง, 2561) กล่าวว่า ทุกบ้านจะต้องมีห้องสำหรับฝังบรรพบุรุษ และมีสมุดรายชื่อฝังบรรพบุรุษ เรียกว่า “ปืผีเรือน” โดยทำพิธีลักษณะนี้สืบทอดกันมา รายชื่อเหล่านี้จะนำมาใช้ในการทำพิธีเสนเรือนด้วย ซึ่งชาวลาวโซ่งตำบลบางปลา ยังคงสืบทอดประเพณีงานศพแบบนี้ไว้มากจนถึงปัจจุบัน

7.4.3 พิธีเสนเรือน การเสนเรือน คือพิธีเซ่นไหว้ผีเรือนหรือผีเฮือน ซึ่งก็คือ ปู่ ย่า ตา ยาย พ่อ แม่ หรือบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ลาวโซ่งจะทำพิธีเชิญวิญญาณมาไว้บนเรือน ที่เรียกว่า “กะล่อห้อง” และนำอาหารมาเซ่นไหว้ที่เรียกว่า “เลี้ยงปาดตง” ชาวลาวโซ่งทั่วไปจะทำพิธีเลี้ยงปาดตงทุก ๆ 10 วัน ส่วนบ้านผู้ใหญ่หรือบ้านที่มีเชื้อสายเจ้าไทยดำจะเลี้ยงปาดตงทุก 5 วัน พิธีเสนเรือนนิยมทำ 2-3 ปีต่อครั้ง เรียกว่า “2 ปีห้าม 3 ปีครอบ” หมายความว่า 2 ปีทำไม่ได้ 3 ปีจึงจะดี โดยจะจัดขึ้นในระหว่างเดือน 4 ถึงเดือน 6 และจะต้องให้ตระกูลใหญ่ที่สืบเชื้อสายมาจากเจ้านายหรือเจ้าเมือง

จัดก่อน จากนั้นจึงเป็นบ้านของชาวบ้านทั่วไป และหลังจากเลยเดือน 6 ไปแล้วไม่สามารถจัดพิธีนี้ได้ การเสนเรียนเจ้าภาพจะต้องไปหาหมอเสน เพื่อให้หาวันที่มีฤกษ์มงคล เช่น มื้อฮางหรือวันฮวง มื้อสายหรือวันฮาย มื้อเบิกหรือวันเบิกเป็นวันดี เมื่อได้วันมงคลแล้ว เจ้าภาพจะเตรียมจัดหาเครื่องเช่นไห้วคือ หมู 1 ตัว ไก่ 2 ตัว พร้อมทำเหล้าหมักหรือเหล้ากลบหมากพลู และเครื่องบูชาครูให้หมอเสนนำไปบูชาครูของหมอเสน เรียกว่า “งายหมอ” ใน เพชรยวน (2561) ได้เล่าว่าการเสนเรียนเป็นการแสดงความกตัญญู ระลึกถึงพระคุณของบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว เมื่อจัดพิธีเสนเรียนแล้ว ผีเรือนจะปกป้องคุ้มครองรักษาคนในครอบครัวให้มีความสุข ความเจริญ หากครอบครัวใดยังไม่พร้อมที่จะทำ ก็จะต้องหักไม้ นำหัวหมู หมากพลูมาเซ่นให้หมอเสนบอกกล่าวแก่ผีเรือนว่าขอผลัดไปก่อน

7.5 ภาษา

ลาวโซ่งหรือไทยทรงดำ มีทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน มีวิธีการเรียงคำอย่างเดียวกับภาษาอื่น ๆ ในตระกูลไท ตัวอักษรที่ใช้เขียนเรียกว่า อักษรไทยดำ ลาวโซ่งยังใช้ภาษาลาวโซ่งเพื่อสื่อสารกับคนในครอบครัวและในหมู่บ้าน คนรุ่นใหม่ไม่นิยมพูดภาษาลาวโซ่ง แต่สามารถเข้าใจความหมายได้และตอบกลับด้วยภาษาไทย ภาษาที่ใช้อยู่จึงเป็นภาษาพูดมีเพียงหมอเรียกขวัญและหมอผีที่สามารถเขียนหรืออ่านออกได้ เพื่อใช้ในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ การถ่ายทอดภาษาจึงเป็นการพูดมากกว่าการเขียน คนส่วนใหญ่จึงไม่สามารถเขียนหรืออ่านออกได้ และทำให้มีผู้ที่อ่านออกและเขียนได้น้อยลงทุกวัน แต่ยังไม่สูญหาย เพราะยังต้องใช้เป็นองค์ประกอบสำคัญในการทำพิธีกรรมและใช้พูดคุยกันระหว่างคนรุ่นเก่าที่เป็นลาวโซ่งแท้ ๆ เช่น คำทักทายว่า “ไปกาเหล่มาเล” แปลว่า “ไปไหนมา” คำว่า “ตาวเฮือน” แปลว่า “กลับบ้าน” หรือคำว่า “มาหยามแอเนื่อ” แปลว่า “มาเยี่ยมกันบ้างนะ” เป็นต้น

7.6 อาหาร

อาหารนอกจากจะเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิตแล้ว ยังสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตความเป็นมา ตลอดจนความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่งตำบลบางปลา โดยเฉพาะอาหารที่ใช้บริโภคในชีวิตประจำวันและใช้ในพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น แกงหยวกกล้วยซึ่งทำให้มีเอื้อต่อกัน ลาวโซ่งจะแกงหยวกในงานแต่งงาน จะได้ไม่เลิกร้างกัน หรืองานศพ คือเมื่อตายจากกันแล้วยังเรียกผีมาขึ้นบ้านไว้เคารพบูชาซึ่งเป็นวิถีชีวิตของลาวโซ่งทุกครัวเรือน อาหารคาว และอาหารหวานที่สำคัญของลาวโซ่ง ตำบลบางปลา ได้แก่

7.6.1 อาหารคาว อาหารคาวส่วนใหญ่ปรุงขึ้นจากปลา พืชผักต่าง ๆ ที่มีอยู่ทั่วไปและหมูซึ่งเป็นสัตว์เลี้ยงไว้สำหรับบริโภคในครัวเรือน โดยมีปลาร้าเป็นเครื่องปรุงหลักที่หมักไว้ใช้เอง และพริกพาน พืชป่าที่มีลักษณะคล้ายมะแขว่นทางภาคเหนือ ลาวโซ่งเรียกว่า “มะแข่น” มีกลิ่นหอมฉุน รสเผ็ดซ่า หายาก และมีราคาแพง ดังภาพที่ 1 พริกพานที่มีคุณภาพดีต้องมาจากจังหวัดในป่าแถบจังหวัดกาญจนบุรีและจังหวัดเพชรบุรี (ฉะอ้อน มณีการังกูร, 2561) อาหารคาวที่เป็นอัตลักษณ์มีหลายชนิด (เหลื่อง เพชรสาด, 2561) ได้บอกชื่อพร้อมอธิบายการปรุงอาหาร ไว้ดังนี้

ภาพที่ 1 พริกพาน หรือมะแขว่น หรือมะแข่น

7.6.1.1 แกงโฮะโฮะ ลักษณะคล้ายแกงป่า โดยใช้ปลาที่มีขนาดเล็ก เช่น ปลาซิว ลูกปลาช่อน และกุ้งฝอย นำมาต้มกับพริกแกงเผ็ด ประุงรสด้วยน้ำปลาร้า ดังภาพที่ 2

7.6.1.2 ปลาผอ มีลักษณะคล้ายห่อหมกแต่ไม่ใส่กะทิ ประุงโดยนำปลาเล็กปลาน้อย มาคลุกเคล้ากับเครื่องแกงใส่ใบยอ ห่อด้วยใบตอง นำไปย่างไฟอ่อน ๆ จนสุก

7.6.1.3 มะเขือเยะ ประุงจากมะเขือเยะอ่อนนำไปต้มจนสุกและ ใส่เครื่องแกงเผ็ดที่โขลกผสมกับเนื้อปลาท้มสุกหรือปลาย่าง พริกพาน ประุงรสด้วยน้ำปลาร้า

ภาพที่ 2 มะเขือเยะ

7.6.1.4 แกงไส้หมูหยวกกล้วย ประุงจากเนื้อหมู หมูสามชั้น และเครื่องในหมู นำมาต้มรวมกันให้พอน้ำขลุกขลิก ใส่พริกแกงเผ็ด และหยวกกล้วย

7.6.1.5 แก้วดำน คั่วพริกแห้ง หอมแดง กระเทียม และพริกพานด้วยไฟอ่อน ๆ จนหอม แล้วนำมาโขลกรวมกับปลาอย่าง ประุงรสแล้วนำมารับประทานคู่กับผักสดต่าง ๆ ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 แก้วดำ

7.6.1.6 ผักจู้บ ทำจากผักที่หาได้ง่าย ๆ เช่น ผักบุ้ง ตำลึง ผักแว่น ดอกแค ผักหวาน นำมาซอยให้ละเอียดแล้วนำไปนึ่งจนสุก ใส่เครื่องแกงแบบเดียวกันกับมะเขือเยะ ใส่เนื้อปลาท้มสุกโขลกรวมลงไปด้วย ประุงรสด้วยน้ำปลาร้า

7.6.1.7 ลาบเลือด นำหมูสับมารวนจนสุก ใส่พริกแกงเผ็ด พริกหวาน เลือดหมูสด ใบมะกรูดซอย ข้าวคั่ว โรยหน้าด้วยสระระแหง แงงไส้หมู ผักจืด แงงหน่อไม้ดอง และลาบเลือด เป็นอาหารสำคัญที่ใช้ในพิธีเสนเรือนของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่ง

7.6.2 อาหารหวาน อาหารหวานที่เป็นเอกลักษณ์ของลาวโซ่ง ตำบลบางปลา คือ ควายลุย มีลักษณะอย่างเดียวข้าวเหนียวเปียกกะทิสด และข้าวต้มมัด ดังภาพที่ 4 ซึ่งจัดเป็นอาหารหวานสำคัญในพิธีเสนเรือน โดยปกติอาหารหวานที่ใช้ในพิธีเสนเรือนจะเป็นอะไรก็ได้ที่หามาได้สะดวก แต่ต้องมีข้าวต้มมัดรวมอยู่ด้วยห้ามขาดโดยเด็ดขาด

ภาพที่ 4 ควายลุย อาหารหวานของลาวโซ่ง

7.7 การประกอบอาชีพ

ชาวลาวโซ่งบ้านเกาะแรด ตำบลบางปลา ทั้ง 4 หมู่บ้าน มีวัฒนธรรมการดำรงชีวิต ประเพณี เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ส่วนใหญ่ยึดอาชีพทำนา โดยใช้แรงงานคน สัตว์ โดยเฉพาะวัว ควาย (จำปี เพชรแอง, 2561) กล่าวว่า การทำนาของลาวโซ่งไม่แตกต่างจากคนไทย ตั้งแต่การเตรียมดิน หว่าน ดำ จนถึงเก็บเกี่ยว หลังจากเก็บเกี่ยวแล้วจะนำไปเก็บไว้ในยุ้งหรือที่เรียกว่า “เล้าข้าว” นอกจากทำนาแล้ว ยังมีการปลูกอ้อยไว้บริโภคเอง เรียกว่าอ้อยเหลือง ซึ่งเป็นอ้อยที่มีลำต้นสีเหลือง รสหวานและนิ่มกว่าอ้อยทั่วไป และปลูกพืชผักสวนครัว ตลอดจนยังมีการเลี้ยงสัตว์ เช่น วัว ควาย หมู เป็ด ไก่ ไว้ใช้แรงงาน บริโภคในครัวเรือนและจำหน่ายหากมีเหลือเพื่อเป็นรายได้เสริม ควบคู่กับการทำนาซึ่งเป็นรายได้หลักของครอบครัว (ทน ออสนัย, สัมภาษณ์ 28 มิถุนายน 2561)

7.8 วัฒนธรรมการแต่งกาย

ลาวโซ่งมีการแต่งกายด้วยชุดเสื้อฝ้ายอมสีดำเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง โดยใช้สีจากต้นจามหรือคราม หรือนิลที่ภาษาลาวโซ่งเรียกว่า “ก้อจาม” (สะตวก พรหมมิต, สัมภาษณ์ 28 มิถุนายน 2561) โดยการทอผ้าที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษเพื่อไว้ใช้ในชีวิตประจำวัน ผู้ชายนิยมแต่งกายด้วยการใส่เสื้อก้อม กางเกงก้อม หรือเสื้อหม้อห้อม หลีงใส่ถุงผ้า สั้นลายแดงโม ไม่มีการใช้ปิ่นม้วนผม เรียกว่า “ปิ่นเกล้า” การแต่งกายในงานที่เป็นงานพิธีกรรม จะสวมใส่เสื้อฮี ซึ่งจัดทำขึ้นด้วยความประณีต มีลวดลายสวยงาม สวมใส่ได้ทั้งสองด้าน ด้านนอกจะใช้ในงานมงคล ส่วนด้านในจะใช้สำหรับงานอวมงคล

7.9 ภูมิปัญญาด้านการรักษาโรค

การรักษาอาการเจ็บป่วยของลาวโซ่ง คือ การรักษาคนที่ไม่สบาย เจ็บป่วยไข้ ปวดหัวตัวร้อน เจ็บปวดตามร่างกาย หรือโรคทั่วไปที่ไม่รุนแรง เช่น โรคซาง งูสวัด หรือไปหาหมอที่โรงพยาบาลแล้ว อาการยังไม่ดีขึ้นหรือระยะพักฟื้น คนป่วยมักจะไปปรึกษากับหมอพื้นบ้านที่มีความรู้สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ โดยจะทำพิธีสะเดาะเคราะห์ ด้วยการเสนแก่เคราะห์ก่อน เรียกว่า “การแปลงขวัญหรือสู่วิญ” แล้วค่อยทำพิธีรักษาตามพิธีกรรมของหมอ อาจใช้เวลาทั้งวัน

หรืออาทิตย์ นอกจากนี้ ยังใช้พืชสมุนไพรพื้นบ้านทำการรักษาโดยผู้ที่เป็นหมอมาเสนหรือรักษา หากเป็นผู้หญิง จะเรียกว่า “แม่มด” ส่วนผู้ชาย เรียกว่า “หมอเสน” (เพ็ญ เพชรแอ, สัมภาษณ์ 28 มิถุนายน 2561)

7.10 ดนตรีและการละเล่น

ชาวลาวโซ่งในตำบลบางปลานิยมใช้ แคน เป็นเครื่องดนตรีหลักในการบรรเลง โดยมีหมอเสน และแม่มด เป็นผู้ขับร้อง สำหรับการร้องเพลงจิบกันสำหรับหนุ่มสาวในสมัยก่อนเรียกว่า การขับสายแปง คือการร้องแก้กัน ปัจจุบันได้พัฒนามาเป็นวงแคนประยุกต์ และกลองยาวประยุกต์เพื่อสร้างความสนุกสนานในงานรื่นเริงหรืองานมงคลต่าง ๆ เช่น งานประจำปีไทยทรงดำ ซึ่งผู้ใหญ่มากจร เพชรยวน (2561) กล่าวว่า งานจะจัดขึ้นในช่วงสงกรานต์วันที่ 14 เดือนเมษายน ของทุก ๆ ปี โดยมีพิธีแก้บนพ่อบุสกรานต์ที่ศาลพ่อบุส ซึ่งตั้งอยู่ที่ซอย 4 หมู่ที่ 12 บ้านเกาะแรต ตำบลบางปลา ที่เปรียบเสมือนศาลหลักเมือง โดยใช้มะพร้าว กล้วยน้ำว่า เหล้า เป็นเครื่องแก้บน ในพิธีดังกล่าวจะมีการละเล่น ประกอบการแก้บนและเสี่ยงทาย โดยคนที่มาร่วมงานจะแต่งตัวเป็นคนทรงเรียกว่า “หมอมวย” ซึ่งเป็นลูกศิษย์พ่อบุส แล้วให้คนที่มาร่วมงานโยนลูกมะพร้าวแกงที่ปอกเปลือกแล้วให้ลูกศิษย์พ่อบุสใช้ไม้ที่มีลักษณะคล้ายคมแฝกสองอันตีให้ถูก เรียกว่า “การตีสลึง” เป็นการละเล่นเฉพาะในกลุ่มคนลาวโซ่ง บ้านเกาะแรต ดังภาพที่ 5 หลังจากเล่นกันเสร็จแล้ว ก็จะนำมะพร้าว กล้วยน้ำว่า มาทำกล้วยบายศรีเพื่อแจกจ่ายให้กับผู้มาร่วมในงานนำไปปรับปรุทานกันต่อไป

ภาพที่ 5 การตีสลึงของลาวโซ่งบ้านเกาะแรต หมู่ที่ 12
ที่มา : NornuiP, 2013.

7.11 รูปแบบที่อยู่อาศัย

รูปแบบที่อยู่อาศัยหรือบ้านของชาวลาวโซ่ง มีลักษณะแบบบ้านเรือนไทย โครงสร้างหลังคาสูงชัน วัสดุที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นไม้ไผ่ ในสมัยก่อนนิยมมุงด้วยหญ้าแฝก ลักษณะความเป็นอยู่ของลาวโซ่งนั้น ผู้ใหญ่มากจร เพชรยวน (2561) อธิบายว่า รูปแบบที่อยู่อาศัยของลาวโซ่งเป็นแบบง่าย ๆ บ้านเรือนเป็นแบบใต้ถุนสูง มีนोकขาน และที่สำคัญต้องมีห้องผีเรือน ที่เปรียบเสมือนสิ่งสำคัญประจำบ้าน โดยจัดให้อยู่มุมห้อง ๆ หนึ่งทางหัวสะกดของบ้าน เป็นที่ว่างเปล่ามุมห้อง เรียกว่า “กะล่อห้อง” ซึ่งชาวลาวโซ่งเชื่อว่าผีนั้นเป็น “เทวดา” ที่ให้ความคุ้มครองให้ชีวิตเจริญรุ่งเรือง ประสบแต่ความสุข ความก้าวหน้า หากทำผิดผี ทำในสิ่งไม่ดี หรือละเมิดข้อห้ามต่าง ๆ อาจถูกลงโทษถึงตายได้

7.12 วัฒนธรรมการทอผ้า

การทอผ้าถือเป็นเอกลักษณ์สำคัญอย่างหนึ่งของลาวโซ่ง ที่นิยมทอไว้ใช้เอง โดยประยุกต์ลวดลายผ้าทอจากสัตว์ พืช ผัก ผลไม้ โดยเฉพาะแตงโม ถือเป็นลายที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวลาวโซ่ง ปัจจุบันบางบ้านหรือบางคนยังทอผ้าไว้ใส่เองหรือใช้สำหรับการแต่งกายไปทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเพณีของชาวลาวโซ่ง เช่น งานเสนเรือน งานแต่งงานศพ การทอผ้าถือเป็นสิ่งที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ซึ่งลาวโซ่งเรียกว่า “ซิน” ที่ทอมาจากไหม แต่ปัจจุบันไม่เป็นที่นิยมแล้ว (มากจร เพชรยวน, 2561)

8. อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การศึกษาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่งในจังหวัดนครปฐม สามารถสรุปและอภิปรายผลได้ดังนี้

8.1 ผลการศึกษาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่งในจังหวัดนครปฐม จากการสัมภาษณ์และการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง พบว่า ลาวโซ่งหรือไทยทรงดำ ตำบลบางปลา จังหวัดนครปฐม มีถิ่นฐานเดิมอยู่บริเวณแคว้นสิบสองจุไทย ทางตอนเหนือของประเทศเวียดนาม และถูกกวาดต้อนและอพยพเข้ามาในไทยสมัยกรุงธนบุรี โดยครั้งแรกได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในจังหวัดเพชรบุรี แล้วขยายพื้นที่ที่พำนักกันไปต่างจังหวัด โดยการอพยพไปเรื่อย ๆ ซึ่งในระหว่างทางก็สร้างบ้านเรือนที่พักอาศัยในจังหวัดที่เป็นทางผ่าน เช่น ราชบุรี กาญจนบุรี สุพรรณบุรี รวมถึงพื้นที่บางส่วนของตำบลบางปลา จังหวัดนครปฐม ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาเรื่อง การศึกษาประเพณีของชาวไทยโซ่ง หมู่บ้านเกาะแรดของนุกุล ชมพูนิช (2532) และวิทยานิพนธ์ของบังอร ปิยะพันธุ์. (2529) เรื่องประวัติศาสตร์ของชุมชนชาวลาวในหัวเมืองชั้นในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น รวมทั้งงานวิจัยของวิฑูรย์ ไทยโพธิ์ศรี (2553) ที่กล่าวว่า บรรพบุรุษของชาวมุสลิมลาวโซ่งบ้านเกาะแรด ได้ย้ายมาจากจังหวัดเพชรบุรี เพื่อจะมาหาที่ราบลุ่มเพราะส่วนมากคนลาวโซ่งหรือไทยทรงดำนั้นเกี่ยวข้องกับเรื่องการเกษตรโดยเฉพาะการทำนา เพราะเป็นอาชีพหลักที่ทำมาตลอดตั้งแต่รุ่นปู่ย่าตายาย ปัจจุบันลาวโซ่งถือเป็นประชากรกลุ่มใหญ่ของตำบลบางปลา มีจำนวนไม่ต่ำกว่า 40% ของประชากรทั้งหมด ลาวโซ่งกลุ่มนี้ยังสามารถรักษาเอกลักษณ์วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ตนไว้ได้อย่างชัดเจนไม่จะเป็นการแต่งกาย การไว้ม ประเพณี วัฒนธรรม พิธีกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะพิธีเสนเรือน ซึ่งเป็นพิธีที่มีความสำคัญและปฏิบัติสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน ชาวลาวโซ่งเชื่อว่าเป็นพิธีที่แสดงถึงความกตัญญู รำลึกถึงบุญคุณของบรรพบุรุษ ที่ล่วงลับไปแล้ว ชาวลาวโซ่งเชื่อกันว่าเมื่อจัดพิธีเสนเรือน ผีเรือนจะปกป้องคุ้มครองรักษาตนและครอบครัวให้มีความสุข ทำมาค้าขายเจริญรุ่งเรือง หากไม่ทำพิธีเสนเรือน ครอบครัวหรือลูกหลานอาจประสบความเดือดร้อนหรือเจ็บป่วย ดังงานวิจัยของกานต์ทิศา สีหมากสุก (2558) ที่กล่าวว่าความเชื่อในผีเสนเรือน เป็นการเซ่นไหว้อาหารเพื่อแสดงความกตัญญูต่อผีเรือน จะได้คุ้มครองคนในบ้านให้มีความสุข ความเจริญ ปราศจากทุกข์ต่าง ๆ ในทางตรงกันข้ามถ้าไม่ทำพิธีเสนเรือน ก็จะมีประสบการณ์ที่ไม่ดีต่าง ๆ ที่จะทำให้อายุยืนไม่มีความสุขหรือเกิดโรคภัยไข้เจ็บตามมา

8.2 ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และบันทึกระหว่างการดำเนินการเก็บข้อมูลนั้น สามารถนำมาจัดทำลงฐานข้อมูลทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่งในจังหวัดนครปฐมในรูปแบบสื่ออิเล็กทรอนิกส์ บันทึกลงแผ่นซีดีรอมมอบให้แก่องค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อนำไปเผยแพร่ในช่องทางต่าง ๆ ตามความต้องการของหน่วยงาน

8.3 การอนุรักษ์ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่งในจังหวัดนครปฐม จากการสัมภาษณ์ ผู้ใหญ่กำจร เพชรยวน (2561) พบว่า ความเข้มแข็งของท้องถิ่นหรือองค์การบริหารส่วนตำบลบางปลา ความสามัคคีและมีสำนึกทางประวัติศาสตร์ของชาวบ้านในชุมชน ทำให้ชุมชนลาวโซ่งยังคงรักษาวัฒนธรรม ประเพณีอันดีงามนี้ไว้ได้นานมาจนถึงทุกวันนี้ ซึ่งสอดคล้องกับงานของเรณู เหมือนจันทร์เชย (2557) ซึ่งได้กล่าวว่า ชาวไทยทรงดำบ้านเกาะแรดยังคงรักษาวัฒนธรรมความผูกพันทางสังคมบนฐานเครือญาติที่มีบรรพชนเดียวกันไว้อย่างเหนียวแน่น ตามความเชื่อในการนับถือผีบรรพบุรุษ มีประเพณี วัฒนธรรมและพิธีกรรมแบบเดียวกัน ซึ่งเป็นหลักสำคัญทำให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างเป็นสุข แต่จากกระแสวัฒนธรรมต่างชาติที่เข้ามาอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง รวมทั้งค่านิยมของคนรุ่นใหม่ อันเนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีสมัยใหม่ อาจทำให้วิถีชีวิต ความเป็นอยู่วัฒนธรรมและประเพณีที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนานของชาวลาวโซ่งถูกกลืนและสูญหายไป ดังที่นุกุล ชมพูนิช (2532) ได้กล่าวไว้ว่าแนวโน้มขององค์ความรู้ด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่ง หมู่บ้านเกาะแรด มีแนวโน้มเสี่ยงต่อการสูญหายจากสถานการณ์ดังกล่าวได้ ดังนั้น ทางชุมชน องค์กรหน่วยงานต่าง ๆ จึงได้พยายามอนุรักษ์ไว้ จนกระทั่งภายหลังเกิดองค์การบริหารส่วนตำบลจึงได้มีการบูรณาการเรียนรู้ร่วมกันและถอดบทเรียนจากการดำเนินงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ประเพณีของนักวิจัยกลุ่มต่าง ๆ มาใช้เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบางปลาในการที่จะช่วยกันส่งเสริมอนุรักษ์ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่งไว้สืบไป

9. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

9.1 สามารถใช้เป็นฐานข้อมูลให้แก่จังหวัด เทศบาล สถานศึกษา และประชาชนผู้สนใจทั่วไป ในการสร้างองค์ความรู้ และเผยแพร่ข้อมูลทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดนครปฐม

9.2 หน่วยงานในพื้นที่ ควรสนับสนุนให้มีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ลาว รวมทั้งส่งเสริมให้โรงเรียนหรือสถานศึกษาในพื้นที่ได้นำข้อมูลเหล่านี้ไปสอดแทรกในการเรียนการสอน เพื่อให้เยาวชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของกลุ่มชาติพันธุ์ของตน และช่วยกันสืบทอดประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของกลุ่มลาวโซ่งต่อไป

10. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่งในตำบลบางปลาต่อไป

11. เอกสารอ้างอิง

- กานต์ทิศา สีหมากสุก. (2558). *วิเคราะห์ปัจจัยการดำรงอยู่และการเปลี่ยนแปลงความเชื่อในพิธีกรรมของไทยทรงดำ : กรณีศึกษาเขตตำบลหนองปรัง อำเภอยะบอย จังหวัดเพชรบุรี* (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- กัจจกร เพชรยาน. (2561, 28 มิถุนายน). ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 4 [บทสัมภาษณ์].
- ชนิษฐา นันทบุตร และคณะ. (2556). *คู่มือการพัฒนาทักษะการวิจัยชุมชนด้วยการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาแบบเร่งด่วน (Rapid Ethnographic Community Assessment Process: ECAP)*. ขอนแก่น: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.). สำนักสนับสนุนสุขภาพชุมชน (สำนัก 3) ศูนย์วิจัยและพัฒนาาระบบชุมชน (ศวช.) คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- จำปี เพชรแอง. (2561, 28 มิถุนายน). [บทสัมภาษณ์].
- ฉอ้อน มณีการังกูร. (2561, 28 มิถุนายน). [บทสัมภาษณ์].
- ทน ออสนันย์. (2561, 28 มิถุนายน). [บทสัมภาษณ์].
- นิต เพชรแอง. (2561, 28 มิถุนายน). [บทสัมภาษณ์].
- นุกูล ชมภูนิช. (2532). *การศึกษาประเพณีของชาวไทยโซ่ง หมู่บ้านเกาะแรด*. [ม.ป.ท. : ม.ป.พ.] ใน เพชรยาน. (2561, 28 มิถุนายน). [บทสัมภาษณ์].
- บังอร ปิยะพันธุ์. (2529). *ประวัติศาสตร์ของชุมชนชาวลาวในหัวเมืองชั้นในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.
- เฟื่อง เพชรแอง. (2561, 28 มิถุนายน). [บทสัมภาษณ์].
- มิน ทองใบ. (2561, 10 มิถุนายน). [บทสัมภาษณ์].
- เรณู เหมือนจันทร์เชย. (2557). *ทุนวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นชาวไทยทรงดำในจังหวัดนครปฐม*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.
- ละออ เพชรยาน. (2561, 28 มิถุนายน). [บทสัมภาษณ์].
- วลัยลักษณ์ ทรงศิริ. (2559). *ลาวในเมืองไทย กลุ่มชาติพันธุ์ที่คลุมเครือ*. สืบค้นจาก <https://lek-prapai.org/home/view.php?id=790>
- วิชชุพันธ์ ไทยโพธิ์ศรี. (2553). *การปรับตัวและการดำรงอยู่ของชุมชนลาวโซ่งกรณีศึกษาบ้านเกาะแรด อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.
- สมทรง บุรุษพัฒน์ และคณะ. (2554). *การใช้ภาษาและทัศนคติต่อภาษาและการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย*. นครปฐม: สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล.

สะดวก พรหมมัต. (2561, 28 มิถุนายน). [บทสัมภาษณ์].

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง. (ม.ป.ป.) *ข้อมูลแปดชาติพันธุ์ในจังหวัดราชบุรี* สืบค้น 28 มิถุนายน 2561, จาก http://culture.mcru.ac.th/8-th/th_back.php

เหลือ้ง เพชรสาด. (2561, 28 มิถุนายน). [บทสัมภาษณ์].

องค์การบริหารส่วนตำบลบางปลา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม. (2562). *แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2561– 2565)*.

ม.ป.ท.: ม.ป.พ.

NorNui P, นามแฝง. (2013). สืบค้นเมื่อ 28 มิถุนายน 2561 จาก https://www.youtube.com/watch?v=YUD_IOCXQU0